

Az akadémiai pályák professzionális sporttá váltak¹

Sasvári Péter²

Link: <http://doi.org/10.13140/RG.2.2.22075.48161>

Becsült olvasási idő: 6 perc

A professzionális sport és a tudományos karrierek közötti párhuzamot vonva **Stefan Wallaschek** amellet érvel, hogy a versenyre, bizonytalanságra és mérhetőségre épülő rendszer végső soron az értelmiségi munka jelentésének elvesztéséhez vezet.

Képzeld el a következő karrierutat:

A pályája éveken át tartó fegyelmezett felkészüléssel kezdődik, amelyet tapasztalt, többnyire férfi edzők irányítanak, akik döntenek arról, ki érdemes a támogatásra. Az előrelépéshez folyamatos teljesítményigazolás szükséges. Minden állás mögött tucatnyi, egyformán képzett versenytárs áll, akik mind egy korlátozott létszámú csapatba próbálnak bejutni. Sokan a húszas és harmincas éveiket ennek a célnak szentelik, csak azért, hogy a következő kiválasztási körben kizárják őket. Azok számára, akik fennmaradnak, a nyomás sosem szűnik meg – egyetlen kudarc is hirtelen véget vethet a karriernek. Bár a legtöbbeket erős belső motiváció hajtja, az út bizonytalansággal, kiszolgáltatottsággal és azzal a tudattal van kikövezve, hogy csak egy kis kisebbség jut el stabil pozícióig.

Bár ez elsőre egy profi sportoló életrajzának tűnhet, ugyanígy sok **pályakezdő kutató** (Early Career Researcher, ECR) történetét is leírja. [1]

Pierre Bourdieu híresen úgy jellemezte a szociológiát, mint egy „harcművészetet”. [2] Ezzel a kifejezéssel arra mutatott rá, hogy az akadémiai gyakorlat nem csupán az igazság keresése, hanem egyfajta küzdelem és szellemi önvédelem is egy strukturált mezőben, amelyet szabályok, hierarchiák és erőforrások irányítanak.

E nézőpontból a tudósoknak társadalmi pozíciójukat nemcsak a külső egyenlőtlenségek, domináns struktúrák és hatalmi dinamikák megkérdőjelezésével kell igazolniuk és megfogalmazniuk, hanem a sajátjaikkal is. Ily módon a tudomány és a sport közötti analógia hasznos eszköz lehet a kortárs akadémiai élet alapvető értékeinek feltérképezéséhez.

¹ Az alábbi közlemény a Nemzeti Közzolgálati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar gondozásában megjelenő Államtudományi Hírlevél Tudományos sarok rovatában jelent meg.

Az oktatási anyagnak szánt tanulmány **Academic careers have become a professional sport**, <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2025/10/06/academic-careers-have-become-a-professional-sport/> alapján készült.

² Egyetemi docens, Nemzeti Közzolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Közzervezési és Infotechnológiai Tanszék, 1083 Budapest, Ludovika tér 2. E-mail: Sasvari.Peter@unike.hu

Verseny

A sport természeténél fogva versengő: az atléták trófeáért, szponzorokért és médiafigyelemért küzdenek. Az akadémiai életben a kutatók presztízses pályázatokért, magas presztízű folyóiratokban való megjelenésért és díjak által szerzett elismerésért versenyeznek.

Egy sikeres publikáció a *Nature* vagy a *Science* folyóiratban ugyanolyan aurát hordoz, mint egy bajnokság megnyerése – [kiválóságot jelez a szakmai közösség számára](#), [3] növeli a hírnevet, és jelentősen [javíthatja az esélyeket egy végleges \(tenure\) pozíció](#) [4] megszerzésére.

Kvantifikáció

A [mérhetőség](#) [5] mindenütt jelen van. A modern sportot elárasztják a statisztikák: minden passzt, lövést és mozdulatot követnek, elemeznek és rangsorolnak. A játékos értékét egyre inkább a számok határozzák meg, nem pedig az intuíció vagy a játék öröme.

A tudomány hasonló logikát követ. A tudományos karriereket elsősorban [idézettszámok](#), [impaktfaktorok](#), [h-indexek](#) [6] vagy [elnyert külső források nagysága alapján mérik](#). [7] Ezek a számok az [objektivitás](#) [8] ígéretét hordozzák, ugyanakkor szűkítik a kiválóság meghatározását. Ahogyan a sportban a teljesítmény statisztikai adatokra redukálódik, úgy az akadémiai érték is egyre inkább numerikus mutatókba sűrűsödik, amelyek gyakran figyelmen kívül hagyják [a kutatás minőségét, kreativitását vagy társadalmi relevanciáját](#). [9]

A kvantifikáció nemcsak az egyéni karriereket befolyásolja, hanem hatással van az egyetemi rangsorokra, a finanszírozó ügynökségekre és a felsőoktatási politikákra is.

Mindkét rendszer a sztárokat ünnepli, valamint azt a képességüket, hogy más csapatokhoz vagy intézményekhez igazoljanak. Ahogyan a profi sportolók közismert nevekké válnak, a tudományban is megvannak a saját „szupersztárjai”: a [gyakran idézett](#) [9] (többnyire [férfi](#) [10]) tudósok vagy Nobel-díjasok, akik egész tudományterületeket formálnak. Az ő intézményi mozgásuk – amelyet néha jövedelmező toborzási ajánlatok kísérnek – hasonlít a sportolók átigazolásaihoz, amelyek megváltoztatják a csapatok közötti erőviszonyokat. Az akadémiai intézmények egyre gyakrabban támaszkodnak fejtámaszokra, hogy magas idézettségű és erős pályázati háttérrel rendelkező kutatókat toborozzanak, ezzel növelve a presztízt és a tudományos kiválóságot.

Az akadémiai élet bizonytalansága (precarity³)

A sport és a tudomány egyaránt nagymértékben támaszkodik bizonytalan munkaerőre. Szinte minden sportágban csak néhány játékos tud hosszú távú, megfelelő fizetésű szerződést kötni, amely elvisel egy esetleges karriermegszakító sérülést. A többiek alacsonyabb ligákban töltik karrierjüket, alulfizetve és folyamatosan annak a kockázatnak kitéve, hogy elbocsátják őket. Ezt a helyzetet tovább súlyosbítja az [erős nemi egyenlőtlenség](#) [11]: a férfi sportolók általában magasabb fizetést és nagyobb láthatóságot kapnak, míg a női sportolók – legyen szó futballról,

³ A **precarity** a munkaerőpiaci és társadalmi bizonytalanság állapotát jelöli – amikor valaki ideiglenes szerződésekkel, alacsony fizetéssel, jövőbeli kilátások nélkül dolgozik.

Tipikusan alkalmazzák:

- akadémiai dolgozókra (PhD-hallgatók, posztdoktorok, kutatók),
- kulturális munkásokra,
- fiatal generációkra, akik nehezen jutnak stabil megélhetéshez.

kosárlabdáról, úszásról vagy kerékpárról – alacsonyabb bérekkel és kevesebb lehetőséggel szembesülnek.

A tudományban a doktoranduszok és posztdoktori kutatók éveken át tartó határozott idejű szerződéseket, szerény fizetést és bizonytalanságot viselnek el, miközben kérdéses, hogy valaha elérik-e a professzori kinevezést. Az [Ausztriából](#) [13], [Németországból](#) és az [Egyesült Királyságból](#) [15] származó friss jelentések szerint a rövid távú szerződések továbbra is uralják a PhD- és posztdoktori karriereket, míg egy németországi felmérés azt is kimutatta, hogy mindössze minden huszonegyedik professzori pályázat jár sikerrel. Az új belépők és a stabil pozíciók aránya tehát rendkívül torz, ami folyamatos szelekciót és kizárást eredményez.

Ahogy a [sportban](#), [16] úgy a [tudományban](#) [17] is, ez a bizonytalan környezet táptalaja lehet a visszaéléseknek és a szexuális zaklatásnak, amint azt az utóbbi évek esetei mindkét területen igazolták.

Mobilitás

Végül mindkét világra jellemző a nemzetközi mobilitás. Ahogy a sportolók határokon átlépve csatlakoznak erősebb csapatokhoz, úgy a [tudósok is országokon belül és kívül](#) [18] egyaránt mozognak, képzési lehetőségeket, erőforrásokat és karrierlehetőségeket keresve.

Az akadémiai „átigazolási piac” egyre inkább nemzetközivé válik: egy friss Eurodoc-felmérés szerint [19] a kutatók közel 75%-a dolgozott legalább két különböző országban, legalább három hónapon át.

Az intézmények aktívan versenyeznek a külföldi tehetségek bevonzásáért, miközben [a nemzetközi mobilitás kulcsfontosságú feltétellé vált](#) [20] a pályakezdő kutatók számára, akik jövőbeli végleges pozíciókat (tenure) szeretnének megszerezni.

Visszatérve Bourdieu-hez: ezek a párhuzamok egy olyan akadémiai mezőt tárnak fel, ahol a **szimbolikus tőke** (idézettség, díjak, intézményi presztízs) hasonlóan működik, mint a sportteljesítmény. Mindkét rendszer azokat jutalmazza, akik elsajátítják a szabályokat, és akik [erős mentorok](#) [21] és [intézményi](#) [22] (szellemi és anyagi) támogatás mellett dolgozhatnak, miközben sokan mások – hasonló képességek birtokában – kihullanak a rendszerből.

Érmek gyűjtése vagy jelentésteremtés?

A sport és a tudomány tehát rokonságot mutatnak egymással. A leglényegesebb különbség azonban a célban rejlik. A sport célja a győzelem a versenytársakkal szemben, miközben a közönséget szórakoztatja. A tudomány – legalábbis [normatív ideálja](#)⁴ szerint [23] – a tudás kollektív gyarapítását szolgálja. Egy felfedezés vagy új felismerés, amint megjelenik, mindenki számára hozzáférhetővé válik, így ugyanúgy erősíti a versenytársakat, mint a kollaborátorokat. Egy sakkozó sosem osztaná meg stratégiáit ellenfeleivel, mégis, a tudás nyíltsága továbbra is a tudomány egyik alapvető elve.

⁴ A **normatív ideál** (angolul normative ideal) kifejezés azt jelenti: egy értékelvű, kíváncsnak tekintett állapot vagy minta, amelyhez a valóságot mérjük, és amely irányt mutat arra, hogyan kellene valaminek lennie.

Azok számára, akik sikeresen boldogulnak ebben a rendszerben, az analógia égető kérdést vet fel: vajon olyan tudományos rendszert akarunk, amely mindenáron az érmek számát növeli, vagy olyat, amely a tudást és a jelentést teremti meg – a mindent átható bizonytalanság nélkül?

A **kooperáció mintázatai** is különböznek. Bár a sportcsapatok is együttműködésre épülnek, ez kizárólag a győzelem szolgálatában áll. A tudományos együttműködés ezzel szemben gyakran intézményeken és országokon ível át.

A nagyszabású projektek – például az éghajlati modellezés vagy a vakcinafejlesztés – jól mutatják, hogy a globális együttműködés képes meghaladni az egyéni előnyöket.

Mégis, az együttműködés ritkán mentes a versenytől. A kutatási konzorciumok gyakran azért jönnek létre, hogy növeljék a finanszírozási esélyeket vagy gazdasági ösztönzőket szerezzenek – például a vakcinák fejlesztésénél. A menedzsmenttudományok pedig rámutatnak: az együttműködés könnyen átalakulhat „**versengő együttműködéssé**” (**coopetition**), [24] vagyis az együttműködés és rivalizálás keverékévé a korlátozott erőforrások felett.

A javasolt analógia rávilágít a kortárs tudományos karriernek szerkezeti jellemzőire: **a kíméletlen versenyre, a beágyazott hierarchiákra és a bizonytalan munkakörülményekre.**

Egy olyan akadémiai rendszert tükröz, amely sokkal inkább hatalmi struktúrákra és kizárásra épül, mintsem arra az idealizált önképére, amelyet gyakran magáról sugall – különösen a fiatal kutatók számára.

Azok számára, akik sikeresen boldogulnak ebben a rendszerben, az analógia ismét felveti a kérdést: vajon olyan tudományt akarunk, amely mindenáron az érmekeket számolja, vagy olyat, amely a tudást és az értelmet teremti meg – a mindent átható bizonytalanság nélkül?

Felhasznált irodalom

- [1.] Wallaschek, S. (2025, October 6). *Academic careers have become a professional sport*. LSE Impact Blog. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2025/10/06/academic-careers-have-become-a-professional-sport/>
- [2.] *Sociology is a Martial Art 2 new* [Video]. (n.d.). YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=PA4s3l3-X2U>
- [3.] Krauss, A., Danús, L., & Sales-Pardo, M. (2023). Early-career factors largely determine the future impact of prominent researchers: Evidence across eight scientific fields. *Scientific Reports*, 13(1), 18794. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-46050-x>
- [4.] Schröder, M., Habicht, I. M., & Lutter, M. (2024). What leads to a professorship in German economics? A longitudinal analysis of tenure determinants (1984–2021). *Studies in Higher Education*, 50(9), 1900–1917. <https://doi.org/10.1080/03075079.2024.2405553>
- [5.] *Analytics transformed sports. Has it also made them less entertaining?* (2025, March 4). *The Washington Post*. <https://www.washingtonpost.com/sports/2025/03/04/sports-analytics-aesthetics-beauty/>
- [6.] Langfeldt, L., Aksnes, D. W., & Reymert, I. (2021, November 26). Peer review for academic jobs and grants continues to be shaped by metrics, especially if your reviewer is highly ranked. *LSE Impact Blog*. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2021/11/26/peer-review-for-academic-jobs-and-grants-continues-to-be-shaped-by-metrics-especially-if-your-reviewer-is-highly-ranked/>

- [7.] The HuMetricsHSS Initiative. (2025, June 16). *Is federal funding still a viable research assessment indicator in the age of Trump?* LSE Impact Blog. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2025/06/16/is-federal-funding-still-a-viable-research-assessment-indicator-in-the-age-of-trump/>
- [8.] Mau, S. (2019). *The metric society: On the quantification of the social*. Polity Press. <https://www.wiley.com/en-us/The+Metric+Society%3A+On+the+Quantification+of+the+Social-p-9781509530410>
- [9.] Hillebrandt, M., & Huber, M. (2020). Quantifying higher education: Governing universities and academics by numbers. *Politics and Governance*, 8(2), 6–15. <https://doi.org/10.17645/pag.v8i2.2585>
- [10.] Chaignon, L. (2025, May 13). *Is the list of Highly Cited Researchers losing credibility?* LSE Impact Blog. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2025/05/13/is-the-list-of-highly-cited-researchers-losing-credibility/>
- [11.] Meho, L. I. (2022). Gender gap among highly cited researchers, 2014–2021. *Quantitative Science Studies*, 3(4), 1003–1023. https://doi.org/10.1162/qss_a_00218
- [12.] *It's 2025 and the gender pay gap in sports is still an outrage*. (2025). ParityNow. <https://impact.paritynow.co/its-2025-and-the-gender-pay-gap-in-sports-is-still-an-outrage>
- [13.] *Austria: FWF funding statistics 2025*. (2025). Spectra DataLion. <https://spectra.datalion.net/455004-fwf-2025>
- [14.] *Germany: Federal Ministry of Education and Research*. (n.d.). BuWiK. <https://buwik.de/en/>
- [15.] Jenkins, A., & Wolf, A. (2022, May 12). Stratification, centralisation and the REF – The changing face of the UK university workforce. *LSE Impact Blog*. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2022/05/12/stratification-centralisation-and-the-ref-the-changing-face-of-the-uk-university-workforce/>
- [16.] *Report finds sexual misconduct and emotional abuse is 'systemic' in US women's soccer*. (2022, October 3). *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/football/2022/oct/03/report-finds-sexual-misconduct-and-emotional-abuse-is-systemic-in-us-womens-soccer>
- [17.] Gewin, V. (2025). Can Germany rein in its academic bullying problem? *Nature*, 641, 545–547. <https://doi.org/10.1038/d41586-025-01207-8>
- [18.] Seeber, M. (2022, August 1). Policy encourages researcher mobility, but it can be a career dead end. *LSE Impact Blog*. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2022/08/01/policy-encourages-researcher-mobility-but-it-can-be-career-dead-end/>
- [19.] Parada, F., Almeida, I., Malaguenera, G., Palma Medina, L. M., Medineckiené, M., Oliver, E., O'Rourke, J., Rutkowska, J., Saugmann, P.-M., Storti, E., & Tata, M. (2025). *Eurodoc postdoc survey report*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15756207>
- [20.] Dubois, P., Rochet, J.-C., & Schlenker, J.-M. (2014). Productivity and mobility in academic research: Evidence from mathematicians. *Scientometrics*, 98(3), 1669–1701. <https://doi.org/10.1007/s11192-013-1112-7>
- [21.] Sun, Y., Caccioli, F., Li, X., & Livan, G. (2024, October 21). *An academic Great Gatsby curve – How much academic success is inherited?* LSE Impact Blog. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2024/10/21/an-academic-great-gatsby-curve-how-much-academic-success-inherited/>
- [22.] *Is who you know as important as what you know? Mapping the invisible colleges supporting academic prestige*. (2019, October 9). LSE Impact Blog. <https://blogs.lse.ac.uk/impactofsocialsciences/2019/10/09/is-who-you-know-as-important-as-what-you-know-mapping-the-invisible-colleges-supporting-academic-prestige/>

- [23.] Merton, R. K. (1942). *The normative structure of science*.
<https://www.panarchy.org/merton/science.html>
- [24.] Gernsheimer, O., Kanbach, D. K., & Gast, J. (2021). Coopetition research: A systematic literature review on recent accomplishments and trajectories. *Industrial Marketing Management*, 96, 113–134. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2021.05.001>